

Horváth Anikó

Itthon és a nagyvilágban

Lassan visszavonulok művészi pályámról, amelyet – bár igen változatos volt – egyetlen, összefüggő ívnek látok; sorsszerűnek bizonyuló véletlenekkel, sugallatos pillanatokkal, jóleső sikerekkel, ritka, de fájó kudarcokkal, nagy örömekkel, csodálatos emberekkel és rengeteg tanulsággal, belső harccal, ráébredéssel, gondolkozásbeli váltásokkal-változásokkal.

Az első fontos impulzust pályámon – még mint fiatal zongorista – az Óbudai Kamarazenekar tagjaként a barokk művektől és egy nagyszerű zenepedagógus-karmestertől, Till Ottótól kaptam. Ennek köszönhettem, hogy találkoztam a csembalóval, a barokk kor e fontos billentyűs hangszerével, a „zongora őseivel”. Azonnal elbűvölt kecses formájával, ezüstös hangjával, kézhez simuló engedelmességével (legalábbis ezt eleinte így éreztem, a rajta való játék bukatóira ugyanis csak később derült fény...).

A hangszer ismertsége, divatja az ún. historikus régizene-felfogással együtt ekkor nyugaton már több évtizede virágzóan élénk volt, nálunk viszont az egész országban csupán alig néhány csembaló volt fellelhető, mestere is csak egy: Sebestyén János. (Őt követte a hetvenes évektől Pertis Zsuzsa, én így harmadiknak számítottam.) Sebestyén lemezei, szereplései megerősítették a hangszer iránti rajongásomat, s hamarosan tanítványa lettem a Zeneakadémián. Boldogság, mámor, sikerélmény – úgy éreztem, megtaláltam hangszeremet és életcélokat! János is örült lelkesedésemnek, elárasztott kottákkal, felvételekkel, feladatokkal, meg persze sztorikkal művészekről, utazásokról. Ma is hallom, ahogy szuggesztíven kommentálja-énekli-vezényli játékomat, és életre szóló mintát ad elhivatottságból, szakmai meg nem alkuvásból, igényes-ségből, ízlésből.

Az első nagy sikert 1973-ban, a Párizsi Nemzetközi Csembalóversenyen értem el, ahol „zöldfülűként”, tapasztalt fiatal csembalisták mezőnyében a 2. Grand Prix-t nyertem el. Sohasem feledem a Conservatoire nagy hírű tanárának, Laurence Boulay-nak a segítségét, aki a verseny előtti napokban beavatott a francia clavecin-stílus finomságaiba, és akinél fél napokat gyakorolhattam. A díjnál is többet jelentett Párizs, játszani a gyönyörű hangú kópia-csembalókon, hallgatni a kollégákat, beszélgetni a zsűritagokkal, no meg hazahozni a többkilónyi kottát, amellyel az Heugel Kiadó ajándékozott meg. A tanulást nem fejeztem be, Zuzana Růžickovához még évekig jártam Pozsonyba, Prágába, Zürichbe, Kenneth Gilberthez pedig Antwerpenbe. Nála az autentikus régizene-szemléletet igyekeztem elsajátítani, amelynek lényegét valójában a több száz éves hangszeren való gyakorlás során értettem meg. Később, már gyakorló művész-tanárként is inspiráló tanulóidőket töltöttem Baselben, Hágában, Bécsben, hogy tudásomat elmélyítsem.

A párizsi versenysikert itthoni és külföldi koncertek, felvételek követték. Szóló-, kamara- és zenekari koncerteket adtam a Zeneakadémián, a Vígadó-

ban, a Rádióban és sok vidéki városban. Kedves, de fárasztó utazásokra emlékszem, gyerekeknek szóló hangversenyekkel; ezek remek leckének bizonyultak műsorszerkesztésből, koncentrációból, munkabírásból, rugalmasságból. Első külföldi útjaim Kelet-Németországba és Csehszlovákiába vezettek, de hamarosan a nyugati országokba is eljutottam. Rengeteg izgalom, gyakorlás előzött meg egy-egy turnét, de a Római Csembalófesztiválon, a lipcsei Rathausban vagy Gewandhausban, a prágai Rudolfinumban, a berlini Staatsoper Apollo-termében (és még sok szép helyen) való fellépések bőségesen kárpótlak. Budapesti Bach Trió néven két évtizedig koncerteztünk német nyelvterületen Pröhle Henrik fuvola- és Kiss Domonkos Judit gondonkaművésszel. Ezek a turnék a szépséges tájak, városok, az értő, kulturált közönség, a sokféle hangszer kihívásain és élményein túl a szakmai biztonságot, a nagy repertoárt és a kamarazenélés máshoz nem hasonlítható tapasztalatait jelentették. Évekig játszottunk kétcsembalós és négykezes műsorokat Péteri Judit csembalista-zenetudós kolléganőmmel, amelyeket a sok koncert, utazás és felvétel dacára inkább tekintettünk nemes kedvtelésnek, mint munkának.

Koncertjeim, tanulmányaim, egész gondolkodásom fókuszában Johann Sebastian Bach művészete állt. Magas rendű, emberi léptékkal alig felfogható alkotásainak szépséges rendje, teológiai összefüggései, szimbólumai, életművének szellemre-lélekre ható misztikus nagysága. A Deák téri evangélikus templomban adott Bach-estjeim pályám legszebb emlékei közé tartoznak.

Nagyon szerettem lemezfelvételeket készíteni, hiszen ezeknél lehetett a tökéletességre törekedni és elmélyedni a régi mesterek – Samuel Scheidt, Johann Kuhnau, Sebastião Albero – különleges zenei világában.

Hamar megtaláltam a tanítás lehetőségét: először a soproni Régi Zenei Napokon, majd a németországi Staufen in Breisgauban rendezett Alte Musik Woche keretében tartottam több éven át kurzusokat.

Mesterem, Sebestyén János mellett a Zeneakadémián mintegy húsz évig tanítottam csembalót, kamarazenét és historikus előadói gyakorlatot. Évenként hívtunk meg neves külföldi professzorokat pár napos mesterkurzusokra, ezek ablakot nyitottak különböző régizenei korszakokra, komponistákra, stílusokra. Sorukból számomra Johann Sonnleitner svájci professzor sugárzó személyisége, óriási tudása volt a legemlékezetesebb, egész muzikuslétemre nézve meghatározó jelentőségű. Tanítványaim közül többen szép életutat járnak be, és ma már kollégák a Zeneakadémián, konzervatóriumokban, zeneiskolákban; koncerteznek, együttesekben játszanak. A Zeneakadémián doktoráltam a francia clavecinisták művészetéről írott disszertációval – s ez a „feladat” egyre inkább örömteli felfedezések sorává vált...

Az élet úgy hozta, hogy a zongorázást sem hagytam abba, fagottosok több generációját kísértem Janota Gábor és Fülemlé Tibor osztályaiban. Úgy hallom többüktől, hogy sokat tanultak tőlem – de én is hasznát vettem a fúvósoktól elleshető artikuláció és „lélegző” formálás fortélyainak.

A stílusbeli váltás vágya is vezethetett, amikor ráébredtem, Haydn és kortársainak műveihez már nem a csembaló az ideális billentyűs hangszer. A 18. század második felében a csembalót fokozatosan felváltotta a kalapácszongora, korabeli nevén fortepiano, pianoforte, Hammerklavier. Ezt felfedezendő egy szép, bécsi fortepiano-kópiát vettem, és boldogan vettem magam a klasszi-

kus irodalomba. Később megismerkedtem a magyar reformkor zenéjével, és *Verbunkos* címmel CD-t készítettem a *Magyar Nóták Veszprém Vármegyéből* című kiadvány darabjaiból. (A sorozat újabb kiadása a nemrég elhunyt, kiváló Rakos Miklós közreadásában jelent meg.) A történelmi Magyarországon működő kismesterek szebbnél szebb, különlegesen „soknyelvű”, dallam- és ötletgazdag darabjaival is ekkor találkoztam. Történelemlcke volt ez az ismerkedés a Bécsben, Pozsonyban, Párizsban, Budán élt és működött komponistákkal – legtöbbször egyszerre volt zeneszerző, zongoraművész, karmester, zongorakereskedő, nemesi zenemester, egyházzenesz, operaszerző, intézeti nevelő, szakíró. Fusz János, Franz Xaver Kleinheinz, Johann Spech, Georg Druschetzky szólóműveinek, négykezesek, dalainak tanulása és előadása revelációt jelentett, és a közönség visszaigazolta rajongásomat. Csodálatos kollégákkal dolgoztam együtt, többek között Zádori Mária, Halmai Katalin, Timothy Bentch énekművészekkel, Dobozy Borbála csembalóművész barátnőmmel és kedves volt tanítványommal, Ratkó Ágnessel.

Új korszakot jelentett a négykezesezés Elek Szilviával, akinek zeneszerző, zongorista, csembalista és drámaírói pályáját zeneakadémista korától ismertem, s akivel eleinte nem hivatalos tanár-tanítványi, később baráti kapcsolat fűzött össze (szerencsére fűz ma is). Őt is elvarázsolta a 19. század magyarországi zenéje, és mivel abban a korban a zongora és a négykezesezés óriási népszerűségnek örvendett, nem volt nehéz kevésbé ismert szerzőket és remek darabokat felfedezni. Kutatásainkkal sok elfeledett, de értékes, szép művet hoztunk vissza a feledésből. A fertői Esterházy-kastély, a faji Fáy-kastély, a Rádió Márványterme hangulatos helyszínei voltak repertoárunk bemutatásának. Fáy István *Régi magyar zene gyöngyei* című sorozatából CD-felvétel is készült a Magyar Kultúra Kiadónál egy eredeti, korabeli zongorán. Volt növendékem, Flach Antal, miskolci művész-tanár-kutató felkérésére Miskolcon eljátszottam, majd DVD-re vettem Egressy Béni zongora- és daltermésének nagy részét, Andrejszki Judit szoprán énekesnő kiváló közreműködésével. Egressy dallamait, invencióját nem győzöm csodálni!

Büszke vagyok a 2007-ben elnyert Liszt Ferenc-díjra és a Magyar Művészeti Akadémia köztestületi tagságára.

Az utóbbi évek kedves új feladatot hoztak: az Óbudai Társaskörben évente *Technikatörténeti Szalonok*at tartottunk férjem, dr. Jeszenszky Sándor technikatörténész előadásával, fizikai kísérleteivel, vetítéssel és a témához illő versekkel, prózával Mécs Károly, valamint zongoradarabokkal Elek Szilvia és jómagam interpretálásában.

Elek Szilviával közös kotta-közreadásunk nemrég jelent meg (*Útikalauz a régi billentyűs muzsikához I-II.*), mindkettőnk misszióknak tartja ezt az elmélyedést, aprólékos figyelmet kívánó munkát.

Hálás vagyok jó sorsomnak, hogy muzsikus lettem, átélhettem e gyönyörű pálya élményeit, találkozásait, tanulságait s a ZENE szavakba nem foglalható, magas rendű üzenetét!